

25. rujna 2020.

broj 154 – 155

KU ZI S!

LIST ZA MLADEŽ





4

SVEČANOST ZA UČENIKE

»CRVENA KRAVATA« ZA DAVIDA KOZMU



6

TEMA

SVJETSKI DAN PISMENOSTI



17

MODA

TRENIRKE



19

TV SERIJA

MOGU TE UNIŠTITI

FOTO MJESECA



Svečanost za učenike:
Najuspješniji srednjoškolci

List je besplatan

Osnivač: NIU Hrvatska riječ

Nakladnik: NIU Hrvatska riječ

Trg cara Jovana Nenada 15/II

24000 Subotica

Za nakladnika: Ivan Ušumović

Urednik izdanja: Davor Bašić Palković

Suradnici: Klara Dulić, Andrea I. Darabašić,
Ivan Benčik, Kristina Ivković Ivandekić,
Vedran Horvacki

Lektura: Zlatko Romić

Korektura: Davor Bašić Palković

Tehnički prijelom: Thomas Šujić,
Jelena Ademi

Fotografije: Ana Francišković, Pixabay

E-mail: kuzis07@gmail.com

Web: www.hrvatskarijec.rs/stranica/kuzis/

Tisak: Sajnos DOO, Novi Sad

List izlazi uz redovitu potporu Pokrajinskog
tajništva za kulturu, javno informiranje
i odnose s vjerskim zajednicama

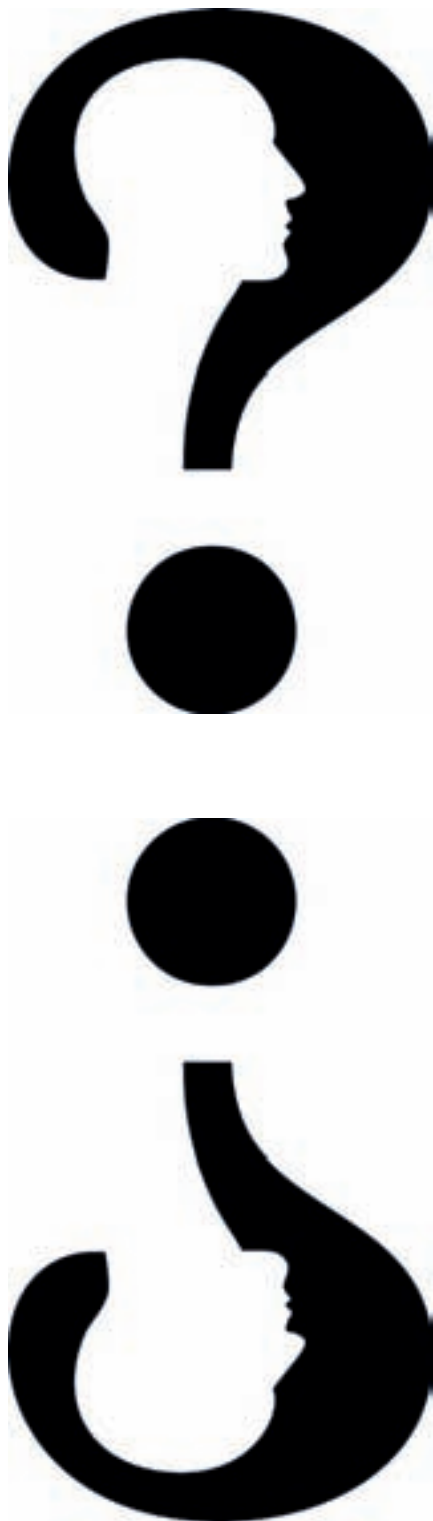
Nova stara normala



Nakon višemjesečne borbe protiv virusa koji je toliko života odnio u nepovrat nailazi nam, kažu, treći val. Nakon toga, nadamo se cjepivu i mogućem kraju pandemije. Tko će to znati... A kada se to desi, postavlja se pitanje – kakva će nas normala čekati s druge strane korone?

Normala koju smo tako čuvali prije početka pandemije sada se može činiti besmislenom. Ovaj osjećaj nadolazećih ili pak neizbježnih promjena je prisutan u našoj kolektivnoj svijesti, jer pandemija je ogoljela sustav u kojem smo živjeli. Nije tajna kako su se zdravstveni sustavi većih i manjih zemalja našli pred kolapsom. Nije tajna kako (najvjerojatnije) nailazi i ekonomska kriza koja se naziva generacijskom. Nije tajna da su pukotine u našem načinu življenja prisutne već veoma dugo. Naša odluka da ignoriramo i šutimo dovela nas je pred neizbježne probleme, naknada za sve vrijeme provedeno u blaženom neznanju. Dok su svjetski milijarderi postajali sve bogatiji, radnici naše zemlje i mnogih drugih diljem svijeta suočeni su s pitanjem opstanka. Izrabljivani i primoravani na opasan rad tijekom pandemije kako bi hranili svoje obitelji. Nameće se i pitanje – kako je moguće da u samo dvanaest godina mi doživljavamo drugu po redu generacijsku ekonomsku krizu? Kako i kada je dogovoreno da prosječni ljudi ne trebaju imati osnov za život?

Sve ove stavke, ova pitanja koja sada stoje pred nama nisu nikako novina. Normala koju smo štilili i kojoj se želimo vratiti je problematična za većinu građana ovog svijeta. Poput partnera u vezi koja je sve samo ne ljubavna mi trpimo i trpimo dok netko dobija benefite. Radimo kako bismo prehranili obitelji, zaradili za kruh na stolu, dok neki prave privatne žurke za vrijeme policijskog sata. Čak i u zemljama u kojima je ekonomska situacija bolja i u kojima su uspjeli osigurati minimum svojim građanima, i tamo uviđaju da se neke reforme moraju desiti. A u zemljama poput Crne Gore i Bjelorusije padaju režimi dugi nekoliko desetljeća. Povijest je takva, uvijek se kreće i kotač ide naprijed. Ne gubimo nadu i mislimo svojom glavom. Tko su ljudi koji govore u našem interesu? Tko su ljudi koji nama žele dobro i kako možemo njima biti na raspolaganju? Kada je svijet primoran na distanciranje, probajmo se približiti, shvatiti na kakvom tlu smo stajali godinama. Neka stara normala nakon korone postane nova normala. Nešto novo, nešto na što nismo navikli ali smo možda iščekivali. Konačno, zapitajmo se hoćemo li živjeti u staroj normali ili ćemo se osmjeliti za iskorak u budućnost?



»Crvena kravata« za Davida Kozmu

Glavna nagrada »Crvena kravata«, za učenika generacije u nastavi na hrvatskom jeziku, pripala je Davidu Kozmi, učeniku OŠ »Matko Vuković« iz Subotice

Prošloga je tjedna u Subotici, u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*, održana svečana dodjela nagrada i pohvala učenicima koji se školuju na hrvatskom jeziku. U pitanju su učenici koji su ostvarili zapažene rezultate kako u nastavnim tako i u izvannastavnim aktivnostima. Glavna nagrada *Crvena kravata*, za učenika generacije u nastavi na hrvatskom jeziku, pripala je **Davidu Kozmi**, učeniku OŠ *Matko Vuković* iz Subotice. Među nominiranim bili su i **Teo Margetić**, učenik OŠ *Matko Vuković*, **Marija Milodanović**, učenica OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu i **Petar Pećerić**, učenik OŠ *Matko Vuković*.

Među onima koji su se ove godine posebno istaknuli, te svojim radom pridonijeli podizanju kvalitete obrazovanja na hrvatskom jeziku nagrađene su profesorica hrvatskog jezika i književnosti **Morena Rendulić** i ravnateljica OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu **Ljiljana Dulić**.

Zajednička priča

Dodjelu nagrada organiziralo je Hrvatsko nacionalno vijeće. Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** je u svojem govoru na početku svečanosti istaknula kako je ovo godina kada se slavi 18-i rođendan obrazovanja na hrvatskom jeziku.

»Nismo više na početcima. Više tisuća zadovoljne djece je iza nas. Obrazovanje na hrvatskom jeziku od jaslica do fakulteta. Više stotina učitelja, nastavnika i profesora koji su ostavili svoj trag u odgoju naše djece. Više tisuća zadovoljnih roditelja koji su s nama bili i kad je bilo teško – i kada nismo imali udžbenike, i kada nismo imali izbora u srednjim školama, i kada nismo imali financijskih sredstava za prijevoz



učenika i kada su samo rijetki odlazili na more. Hvala vam što smo i danas zajedno ovdje. Ponosni smo i na one koji danas nisu nagrađeni, ali su neizostavni dio naše zajedničke priče«, rekla je Vojnić.

Crvena kravata

David Kozma je ponio titulu *Crvena kravata* koja se dodjeljuje četvrtu godinu zaredom. Nakon osnovne škole, David je upisao Gimnaziju *Svetozar Marković*, smjer informacijskih tehnologija.

»Ovo nagrada mi puno znači, to će me i dalje poticati da radim i da budem bolji u onome što želim raditi, a to je programiranje. To mi je veliki cilj koji želim postići. Nikada nisam bio skroman, uvijek sam imao velike ciljeve koje sam do sada i postigao jer sam puno radio. Nadam se najboljem i u srednjoj školi, da ću uspjeti ono što sam zacrtao. Za ovo kratko vrijeme sam se odlično ukopio u novu sredinu i novu školu, nisam očekivao da će



biti ovako dobro. Bolje mi je nego u osnovnoj školi, vjerojatno jer svi imamo ista interesiranja i želimo isto«, kaže David.

Omiljeni predmet u osnovnoj mu je bila matematika.

»Moja nastavnica matematike **Nevenka Tumbas** je uvijek govorila kako sam logičar i sada se slažem s njom. Oduvijek sam volio filozofirati, a sada u srednjoj školi omiljeni predmet mi je za sada programiranje«, navodi David.

Budući programer

Davidov otac se bavi popravkom kompjutera pa je prva znanja iz te oblasti stekao od njega.

»Od malih nogu sam sudjelovao u kupnji dodatne opreme i nadograđivanju tako što sam skupljao novce koje sam dobivao za blag dane i rođendane. Jako se radujem što ću učiti programiranje i druge kompjutorske programe. Programiranje je moj jezik«, objašnjava David.

Nako srednje, planira upisati Fakultet elektronike i računarstva u Zagrebu, kojega je, zahvaljujući sudjelovanju na jednom kvizu, već imao prilike posjetiti.

»Bio sam oduševljen i odmah sam znao da želim ovdje studirati. Nisam siguran što ću točno raditi, ali sam siguran da će to svakako imati veze s programiranjem. To me posebice interesira.«

Osim matematike Davidu su odlično išli jezici. Iako nikada nije išao u privatnu školu za učenje stranog jezika ili se dodatno pripremao, redovito je sudjelovao i na natjecanjima iz engleskog jezika gdje je također imao dobre rezultate. No, najviše je na stolu bilo diploma i osvojenih mjesta iz matematike. Interesirali su ga također i fizika i kemija kao i drugi predmeti gdje je, kako kaže, trebao istraživati.

U slobodno vrijeme, David se bavi folklorom i član je reprezentativne skupine HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici. Najviše voli plesati brze igre kao šopske, Trojno ili Vlaško nadigravanje, ali jednako voli i bunjevačke igre s kojima su nastupali diljem Hrvatske kao i na jednom festivalu u Češkoj.

K. U.



5



Izazovi opismenjavanja u vrijeme korone

Mjesec u kojem počinje jesen obilježava početak nove školske godine, početak raznih kulturnih i drugih aktivnosti nakon ljetnog odmora. Rujan bismo mogli nazvati mjesecom početaka. Ono što uvijek raduje kod novih početaka su nove prilike, mogućnosti za nešto bolje i drugačije. Ove godine, možda više nego ikada prije, počeli smo razmišljati o prilikama koje imamo. Između ostalog, koliko nam je važno obrazo-



vanje i usmjeravanje na učenje od najranije dobi. Kada naučimo čitati i pisati, otvaraju se pred nama beskrajne mogućnosti i novi svjetovi. Ne znam ima li mnogo odraslih ljudi koji se sjećaju upravo tih trenutaka prije nego su znali samostalno čitati, pa im je uvijek netko morao tumačiti što piše u knjizi. Kad krenemo u školu i oboružamo se ovim životno važnim vještinama, nekako odjednom postajemo veći i važniji, možemo sami razumijevati i spoznavati što se krije u tim malim crnim znakovima.

Ovako, lirski uvod zapravo je jedan uvod u slavu pismenosti. Koliko nam je ona važna, svjedoči i obilježavanje Svjetskoga dana pismenosti 8. rujna. Ovaj važan datum utemeljio je UNESCO 1967. godine »s ciljem promoviranja važnosti učenja i pismenosti, ali i osvješćivanja javnosti o problemu nepismenosti koji još uvijek pogađa veliki dio svjetskog stanovništva«.

Temeljno ljudsko pravo

UNESCO, organizacija koja je pokrenula ovu inicijativu, ističe kako je pismenost temeljno ljudsko pravo kao i temelj za cjeloživotno učenje. Pismenost je, navode, apsolutno nužan preduvjet društvenog i osobnoga razvoja te se potencijal pismenosti za transformaciju života ljudi ne može precijeniti. Složit ćemo se s ovom postavkom i nastojati posvijestiti i sebi i drugima, osobito onima mlađima koliko trebaju cijeniti mogućnosti koje su im pružene.

Što se danas točno podrazumijeva pod pojmom pismenosti? Od utemeljenja Svjetskoga dana pi-

smenosti do danas i ovo se mijenjalo, te pismenost danas podrazumijeva, osim čitanja i pisanja i korištenje suvremenih informacijskih tehnologija, osposobljenost za rješavanje problema i mnoge druge vještine i kompetencije. Ne možemo ovdje dati točnu definiciju koja bi bila validna za sve dijelove svijeta, jer se i pojam pismenosti drugačije shvaća u različitim dijelovima svijeta.

Promjena pedagogija

O ovoj iscrpnoj temi mnogo se govorilo i prethodnih godina, a podatci koji govore o broju nepismenih u svijetu nerijetko nas iznenađuju. Prema podacima koje iznosi UNESCO, u svijetu trenutno ima oko 773 milijuna odraslih nepismenih ljudi. Ovaj poražavajući podatak možda u još većoj mjeri može svakome pojedincu postaviti zadaću iskorištavanja svih dostupnih resursa za osobno učenje, rast i napredak.

Upravo ovogodišnje obilježavanje ima posebnu namjeru, opismenjavanje, kao i učenje u situaciji izazvanoj pandemijom koronavirusa u svijetu, s naglaskom na ulogu edukatora (učitelja) i promjenu pedagogija.

Trenutna situacija može biti i poticaj za sagledavanje važnosti uloge učitelja u našim životima i zahvalnosti na prilikama za učenje koje smo dobili te poziv za još angažiranije sudjelovanje u kreiranju boljih uvjeta za učenje i sve one koji sudjeluju u tome procesu.

Klara Dulić Ševčić

Važnost rutine i dobre organizacije

Ova školska godina, kao i prošlo polugođe, bitno će se razlikovati od prethodnih. Mnoge škole diljem svijeta, ali i kod nas riješile su da, shodno trenutnoj situaciji s korona epidemijom, djelomično ili u potpunosti primijene online način održavanja nastave. Trenutno, dio odjela (osnovna i srednja) u manjoj ili većoj mjeri rade ili planiraju raditi online. Slično će, kažu, biti i s fakultetima.

S obzirom na to da ovaj model u regiji nije bio prethodno zastupljen, suočavamo se s brojnim izazovima učenja. Velike izazove vidjeli smo proljetos, kada smo bili primorani da bez ikakve pripreme, iznenada prijeđemo na ovaj način rada. Međutim, činjenica da smo kao učenici već jednom kroz ovo prošli predstavlja izuzetnu prednost. Na osnovu prethodnog iskustva trebali bismo preispitati vlastite postupke i shvatiti što za nas najbolje funkcionira, a što ne.

Rutina: Bilo da je riječ o djelomičnoj ili u potpunosti online nastavi neophodno je zadržati dobre navike i uspostaviti rutinu koja će nam pomoći da sve obveze obavljamo blagovremeno. Najbolje bi bilo stvari obavljati u vrijeme kada bismo to inače radili u školi – učiti kada bismo učili i u tzv. normalnim okolnostima; ukoliko nam nastavnici šalju audio ili video zapise truditi se da ih slušamo, odnosno gledamo ih u vrijeme kada bismo slušali sate u školi. Pokušajte voditi što normalniji život. Ne morate ustajati pretjerano rano, napravite pauzu kada vam je to neophodno, ali ne odugovlačite. Pokušajte da sve zadatke radite što prije – najbolje odmah – kako biste kasnije imali manje problema i briga.

Radni prostor: Koliko god vam se činilo privlačno da učite ili domaću zadaću radite na krevetu, posebno u zimskim mjesecima koji su pred nama, ne činite to. Ukoliko vam mogućnosti to dozvoljavaju, trudite se imati odvojen prostor za učenje. Na ovaj način povećat ćete svoju produktivnost. Naš mozak voli šablone, tako krevet povezuje sa spavanjem, jer je to navika koju ponavljamo. Učenje u toj sredini može izazvati probleme sa snom. Također, ukoliko imate odvojene prostore bit će vam lakše fokusirati se na određenu aktivnost. Ova teza podrazumijeva još jednu važnu napomenu – samo zato što su elektronički uređaji sada dio našeg školovanja, to ne znači da trebate provoditi vrijeme na društvenim mrežama. Dok učite, isključite sve aplikacije ili uređaje koji bi vas mogli ometati.

Organizacija: Morate jasno znati što su vam obveze i zadaci, do kada oni moraju biti ostvareni. Zabilježite bitne datume, testove ili polaganja. Neophodno je da shvatite da online nastavu možete preokrenuti u svoju korist – ne gubite vrijeme na odlazak do škole, spremanje ili druge obveze koje su uključene u tradicionalnu nastavu. Ovo je odlična prilika za one kojima ne odgovaraju školske smjene i druge stroge forme. Međutim, bitno je da imate na umu da online nastava uglavnom podrazumijeva jednaku količinu rada, ako ne i više! Tehnologija koja vam je sada dostupna u svakom trenutku rada može vam biti od velike koristi kako biste brzo i efikasno završili sve obveze.

Pitajte za pomoć: Svi se s ovim susrećemo prvi put. Zato je sasvim opravdano da se osjećate zbunjeno i da se ponekad pogubite u moru sajtova, fajlova i elektroničkih prepiski. Obratite se svojim prijateljima, jer zasigurno nećete svi raditi istim tempom. Neki će uraditi zadaću mnogo prije vas i mogu vam pomoći oko nekih nedoumica. Ne stidite se pitati profesore ono što vam je nejasno, jer ukoliko ne pitate to ide vama na štetu. Ukoliko vam treba pojašnjenje, imate pravo na njega.

Ciljevi: Postavite sebi jasne ciljeve, prvo neke velike, a zatim ih razložite na manje. Svjesni svojih navika, mogućnosti, ali i ambicija, shvatite što su vam prioriteti i kako to možete ostvariti. Testirajte sami sebe. Vjerojatno će prvih par tjedana ići dosta dobro, jer smo svi motivirani prikazati sebe u što boljem svjetlu. Onda će entuzijazam polako nestajati, ali tada se sjetite onoga što ste postavili sebi za cilj i radite na tome. Svaki puta kada napravite korak k cilju, kada ostvarite neki manji uspjeh, a on na kraju dovede do nekog većeg osjetit ćete veliko zadovoljstvo. Taj osjećaj natjerat će vas da ne odustajete. S druge strane, ukoliko u sve ovo uđete bez ikakvog plana ili ambicija, osuđeni ste na teže snalaženje.

Prihvatite nedostatke: Bit će problema. Spremite se na njih. Računajte na tehničke poteškoće, na nedostatke uređaja, svoje posvećenosti i motivacije. Budite svjesni da je pred vama težak i nepredvidiv period koji podrazumijeva mnogo prepreka. Prihvatite činjenicu da neke stvari u ovim okolnostima neće zavisiti od vas, iako će vam ići na štetu. Uvijek dajte sve od sebe, budite posvećeni, ali morate i znati kada sebi dati oduška. Održavajte balans.

Andrea I. Darabašić



Projekt kulture zajedništva

Treći po redu *Kaleidoskop kulture* u Novom Sadu je svečanim otvorenjem počeo 4. rujna pretvorivši grad u mozaik brojnih performansa, predstava, izložbi, projekcija filmova, kao i umjetničkih, vizualnih i zvučnih instalacija. Ovogodišnji *Kaleidoskop* će trajati do 9. listopada, uz bogat umjetnički program koji je dostupan i *online*.

Otvaranje je trajalo čak četiri dana na prostoru nekadašnjeg *Velikog Limana* s programom koji je bio spoj vizualne, primijenjene i izvođačke umjetnosti, arhitekture i književnosti a kao uvertita u pet tjedana gotovo neprestanog programa. Spektakularni početak manifestacije obilježilo je sudjelovanje Srpskog narodnog pozorišta, Internacionalnog festivala alternativnog i novog teatra *Infant*, Bitef teatra, Šabačkog pozorišta, teatra *Mimart*, umjetničko-produkcijskog kolektiva *Karkatag* i *Obnova film festa*. Održana je i izložba o *Velikom Limanu* gdje su se predstavili umjetnici iz nekadašnje *Kineske četvrti*, a nije izostavljen ni trud, rad i talent studenata Odsjeka za umjetnost i dizajn Fakulteta tehničkih nauka koji su također održali izložbu.

Programski koncept

Organizator *Kaleidoskopa* je Fondacija Novi Sad 2021 – *Europska prijestolnica kulture*. Direktor Fondacije **Nemanja Milenković** je povodom početka manifestacije istaknuo kako *Kaleidoskop kulture* predstavlja svojevrsan primjer projekta koji, kako kaže, nastaje i razvija se kroz smjernice i uključivanje svih aktera, a iz čega proizlazi jak programski

organizacijom, uživo i online, nadvladava ograničenja nametnuta koronom. Svečano otvaranje je utoliko važnije, jer se dešava u prostoru gdje je kultura dijaloga pokazala da kao društvo, bez obzira na različita viđenja, često i nepovjerenje, imamo snage komunicirati i stvarati zajedno«, izjavio je Milenković.

Grad – scena

Publika je tijekom prethodna tri tjedna uživala u performansima, brojnim izložbama, kazališnim predstavama, projekcijama filmova, kako za odrasle tako i za djecu na više lokacija Novog Sada. Osim toga, uživali su i u umjetničkim, vizualnim i zvučnim instalacijama kod *Gvoždare*, *Fabrike* i *Čeličane*, ispred *Skladišta* i na *Mostogradnji*. Iz Fondacije navode kako u ovom periodu Novi Sad postaje »grad scena«.



»*Kaleidoskop kulture* je cjelogodišnji projekt kulture zajedništva koji kroz različite procese spaja umjetnike, ustanove kulture, nevladine organizacije, građane i posjetitelje, da bi krajem ljeta predstavio prostore i programe širom grada promovirajući jedinstvenu sliku raznolikosti Novog Sada. U ovom periodu Novi Sad postaje grad-scena u kojem je svima pružena prilika da kreiraju vlastiti kaleidoskop kulture, u susretu s arhitekturom, književnošću, izvođačkom, vizualnom i primijenjenom umjetnošću tijekom svih pet tjedana trajanja programa«, navode u Fondaciji.

Glavna ideja otvorenja ovogodišnjeg *Kaleidoskopa kulture* možda se najbolje ogleda u izvođenju multimedijalnog operskog spektakla *Rigoletto*. Sedmog rujna je, nakon skoro 170 godina od premijere u Veneciji, bila izvedena na otvorenom, kod Češkog magacina uz video projekciju na fasadi dužoj 50 metara. Publika je tada uživala u izvedbi pod



koncept. Fondacija je navela kako su, kroz stečeno iskustvo, primijetili da je podrška online posjetitelja velika, što, kako navode, daje novi poticaj kako se kultura može razvijati.

»Svojom kulturom zajedništva, uključujući sve Novosađane, *Kaleidoskop kulture* ne samo što nadilazi uobičajeni pristup kulturi već ovogodišnjom



dirigentskom palicom Argentinca **Luisa Gorelika**, u koprodukciji s novosadskim Srpskim narodnim pozorištem, a u režiji **Aleksandra Nikolića**.

»Pravi je trenutak da pokušamo da operni umjetnici izađu iz operne zgrade i ostvare jednu sjajnu sinergiju s drugim načinom razmišljanja i drugim prostorom. Kada se ovakvim, velikim projektima stvaraju nove okolnosti, zajednica raste i tako se zapravo biva prijestolnicom kulture«, izjavio je Nikolić.

Online koncert LP Dua

Korzo je također jedan od ključnih događaja *Kaleidoskopa kulture*. On je ove godine, 12. rujna u 20:22 sati, zbog epidemiološke situacije, publici priredio online koncert klavirskoga LP Dua kojega čine **Sonja Lončar** i **Andrija Pavlović**. Oni su publici priredili kombinaciju avangardne, elektroničke,



filmske, kazališne i popularne glazbe koju su izveli kod čuvenog sata Petrovaradinske tvrđave. Ljubitelji ovogodišnjeg *Kaleidoskopa* su uživali i u plesu pod maskama, brojnim koncertima, popularnim festivalima, tribinama, noći književnosti i u drugim brojnim aktivnostima.

Prostor novosadskog distrikta Velikog Limana, gdje je i otvoren ovogodišnji *Kaleidoskop kulture*, se trenutno priprema za 2021. godinu, godinu titule Europske prijestolnice kulture, a cilj je transformacija zapuštenog industrijskog kompleksa u centar novosadske umjetničke produkcije i suvremenog stvaralaštva. Iz Fondacije navode kako je Novi Sad, nakon Maribora (2012.) i Rijeke (2020.), treći grad s područja bivše Jugoslavije i jedan od prvih gradova iz zemalja kandidata za EU koji je ponio ovu prestižnu titulu. Oni ističu kako je Novi Sad, nakon izbijanja pandemije koronavirusa, izrazio solidarnost s Rijekom i škotskim Galwayom, i podržao njihovo produžavanje godine titule do 2021. godine.

»Titula Europske prijestolnice kulture nije važna samo za grad koji je nosi već predstavlja projekt od nacionalnog značaja i platformu za povezivanje gradova na regionalnom i europskom nivou«, naglašavaju iz Fondacije.

Program za naredni period

Od danas, 25. rujna, u sklopu *Kaleidoskopa* počinje *Tjedan vizualne umjetnosti* kada će brojni umjetnici prikazati svoj rad. Zainteresirane 28. rujna očekuje izložba *Art Body Art* u SULUV-u. Dan kasnije će se održati izložba i performans autora **Luke Kulića** pod nazivom *75.000 – vrijednost umjetničkog djela* u Kulturnoj stanici *Svilara*. Na istoj adresi dan kasnije posjetitelje očekuje izložba **Izabele Mašić** pod nazivom *Autonomni identiteti*. Nakon toga slijedi *Tjedan primijenjene umjetnosti* koja će trajati od 2. do 9. listopada. Također, bit će priređen i međunarodni filmski festival *Uhvati film*.

Detaljan program trećeg *Kaleidoskopa kulture* sa satnicom možete pogledati na linku: <https://kaleidoskopkulture.com/sr/program/>.

Kristina Ivković Ivandekić /
Foto: V. Veličković, J. Ivanović, U. Dožić



Vodič za nove srednjoškolce

Nekima odlazak u srednju možda ne zvuči uopće strašno jer su možda i njihovi friendovi iz osnovne upisali istu, ostaju u istom gradu u kojem su i do sada išli u školu....a za neke se to sve mijenja. Srednja škola nije tako strašna, samo se trebaš pripremiti da neće baš sve biti kao u osnovnoj. Evo nekoliko savjeta...

1. Nemoj imati prevelika očekivanja

Da, srednja škola je super, zanimljivija je od osnovne ako ste upisali ono što ste htjeli i što vas zanima, ali nemojte misliti da će biti kao u filmovima. Bit će i groznih situacija i trenutaka kada ćeš poželjeti da si u nekoj drugoj školi. Imat ćeš dosadne predmete

deš spremna za odgovaranje ili kada slučajno ne napišeš zadaću.

4. Nemoj se sramiti prići ljudima i upoznati se

Puno ljudi u novom razredu neće poznati nikoga ili će možda znati samo jednu osobu, a ako je isti slučaj i s tobom, nemoj se bojati okrenuti osobi koja sjedi iza tebe i odmah se upoznati. Čak iako ti se ne čini kao netko s kime bi se inače družila, daj im priliku.

5. Pripremi se na više učenja

Srednja će zahtijevati od tebe da uložiš više sati na učenje i pisanje zadaće. Doći će neki novi predmeti, bit će više lektire za čitati, a i zadaća kao da



10

koje će trebati doslovno naštrebati na pamet, hrpu zadaće, barem nekog zeznutog profesora, a neće ni svi ljudi s kojima ideš u razred biti super.

2. Nađi zanimaciju izvan škole

U srednjoj će biti više učenja nego u osnovnoj i baš zato trebaš pronaći neki hobi kojem ćeš se baviti uz školu, a koji će ti biti nešto čemu ćeš se veseliti svakog tjedna i kada ćeš se maknuti od knjige.

3. Aktivnost na satu se cijeni

Nemoj se bojati dignuti ruku ili reći na glas odgovor na pitanje ili svoje mišljenje. Zalaganje je bitno, a čak ako nekada i kažeš pogrešan odgovor, profesor će zapamtiti da si ti ona osoba koja se trudi, kojoj je stalo i koja ga sluša. Nitko ti se neće smijati, osim možda nekih infantilnih kolega, ali njihovo ti mišljenje ionako ne bi trebalo biti bitno. Kada na samom početku pokažeš da pratiš nastavu i da se pripremaš, kasnije ćeš se lakše provući kada ne bu-

deš udvostruči u odnosu na osnovnu školu. Ima nastavnika koji će biti jako zahtjevni i bit će noći kada ćeš učiti do jutarnjih sati, a da bi ti sve bilo što lakše, najbolja stvar koju možeš napraviti je da se organiziraš unaprijed. Svaki dan složi plan za sljedeći dan, rasporedi obaveze tako da što više toga napraviš, ali opet, da se s druge strane ne zatrpaš previše s poslom.

6. Budi svoj/a – od početka

Jedna od najglupljih stvari koju možeš napraviti je glumiti da si drugačiji/a samo da bi se družio/la s »kul« ljudima. Te kul ljude neće biti briga za tebe, i nećete si ostati dobri nakon škole. S druge strane, ako si od početka ti ti, kakva god to osoba bio/la, pronaći ćeš ljude s kojima ćeš stvarno kliknuti, s kojima će ti biti zabavno i koji će ti ostati prijatelji do kraja života.

(teen385.com)

Tri stvari koje tinejdžeri trebaju od roditelja

Iako po mnogo čemu tinejdžeri mogu djelovati odraslo te nam se može činiti da su im roditelji sve manje potrebni, to nije tako. Roditelji su itekako značajni u životu tinejdžera, samo na druge načine nego što je bio slučaj u ranijem uzrastu.

O važnosti roditelja u životu tinejdžera, kao i o tomu kako izgraditi kvalitetan odnos s njima, odlično piše dr. **Daniel J. Siegel**, psihijatar za djecu i mlade i profesor na UCLA-i, u svojoj knjizi *Oluja u mozgu – snaga i svrha tinejdžerskog mozga*. Knjiga donosi ne samo suvremene teorijske spoznaje nego i konkretne vježbe, ideje i prijedloge uz veliko razumijevanje i empatiju i prema tinejdžerima i prema roditeljima. Tri stvari koje tinejdžeri trebaju od roditelja su vrlo jednostavne, no nisu spontane ni lake. Također, potrebno je određeno vrijeme da ih se nauči primjenjivati.

1. Roditelji trebaju slušati tinejdžere

Verbalni sukobi s tinejdžerima mogu biti česti. U takvim situacijama se čuju izjave »Ti uvijek«, »Ti nikad«, »Ti si ovakav/a« itd. Kada se čuje nešto tako, prirodno je da se želimo opravdati, obraniti. Tako se roditelj sve više počinje koncentrirati na ono što će odgovoriti a ne na ono što nam tinejdžer govori. Često, ovakav »čekam da ti odgovorim« način slušanja prenese se i na sve ostale situacije. No, tinejdžeru (kao i svima nama) potrebno je istinsko slušanje. Što to znači?

Dok roditelj sluša dijete, ne smije se uloviti na svaku netočnost koju želi ispraviti. Treba se koncentrirati na emocije, pokušati vidjeti kako se dijete osjeća, kakav mu je izraz lica, boja glasa, držanje tijela. Ako želi nešto odgovoriti, to treba biti reflektiranje onoga što mu je dijete kazalo, npr. »Čini se da te je uzrujalo, jer ti nismo najavili da za vikend idemo na selo.«

Takav odgovor pokazuje da je roditelj čuo što mu je dijete reklo i uvažio kako se ono osjeća. To se vrlo razlikuje od odgovora poput: »Nemaš se ti što bunit! Zašto bih ja tebi morala govoriti bilo što, pružamo ti sve, jedini ti je zadatak da učiš i da nas poštuješ, a iz škole me stalno zovu...!« itd.

2. Roditelj ne treba dijeliti savjete

Zvuči čudno, ali je tako. Ako mu roditelj da savjet vjerojatno će nastati otpor i tenzija što će prekinuti razgovor. Ako se razgovor prekine, propuštena je prilika da se razumije kako tinejdžer razmišlja, što ga muči i slično.

Kako onda? Umjesto savjeta, roditelj ga može poticati na promišljanje otvorenim pitanjima poput: »Što bi volio tim postupkom postići? Kako si neke ranije dvojbe rješavao, što ti je pomagalo u tomu?« itd.

3. Roditelji trebaju biti prisutni u životima svoje djece

Djeca često govore roditeljima da su im dosadni, da ih puste na miru i slično, no zajedničko vrijeme je važno. Ovdje »zajedničko vrijeme« ne znači aktivnosti poput spremanja, čišćenja ili drugih obveza nego se odnosi na aktivnosti koje uključuju neobavezno, opušteno zajedničko vrijeme i za roditelja i za dijete.

Koje su to aktivnosti? To može biti izlet, šetnja, vožnja bicikla, neki zajednički hobi, igranje društvene igre i slično.

Mi ljudi smo verbalna bića. Riječima možemo puno toga reći, ali i puno toga pokvariti. Da bismo istinski

slušali, potrebno nam je određeno vrijeme da to uvježbamo. Nije uvijek lako ne zakačiti se na svaku izrečenu riječ i ne krenuti s protuodgovorom. Stoga, prije nego odluči nešto reći roditelj treba razmisliti o ovomu: Kakvu komunikaciju želi graditi s djetetom? Što se događa u njihovom odnosu kada mu daje savjete, ne uvažava njegove emocije, ulazi u rasprave dok su emocije izražene?

I za kraj, kad god učimo nešto novo (novu navigaciju, novo ponašanje itd.), potrebno je određeno vrijeme. Također, normalno je da se s vremena na vrijeme vratimo na stari način komuniciranja. Tada je dobro da se podsjetimo da je to normalan dio procesa učenja nečeg novog.

Marina Balažev, prof. specijalizantica transakcijske analize – smjer psihoterapija







J. R. AUGUST

Mladi i tradicijska kultura

»Što mi znači... ?« je projekt Hrvatske matice iseljenika koji se bavi odnosom mladih pripadnika hrvatskih manjinskih zajednica prema tradicijskoj kulturi svoje skupine.

Mladi ljudi, pa i djeca, putem videozapisa, prezentacija, zvučnih zapisa ili pisanih radova i crteža (bilo koji multimedijски oblik je prihvatljiv) opisali bi svoj odnos prema dijelu tradicijske baštine koji im je osobito bitan. Primjerice:

2. Pjesma, ples, običaj posebno mi je važan. Zašto?

3. Priče djedova i baka koje osobito volim. Što je u njima osobito uzbudljivo i zašto su mi ostale u sjećanju?

4. Dio baštine koju čuvam ili kojom se bavim, a zanima i moju okolinu. Što ih njoj privlači?

Ovo su tek primjeri i svaka varijacija na temu dobro je došla.

S obzirom na raznolikost i brojnost radova, postoji mogućnost njihova korištenja za znanstvena i stručna istraživanja.

Kod video i zvučnih sadržaja poželjno je da ne budu dulji od 2 minuta.

Slanjem radova daje se suglasnost za objavljivanje osobnih podataka i podataka o poslanom radu.

Na kraju projekta će se od pristiglog materijala napraviti film koji ćemo predstaviti

1. Postoji neki predmet (dio nošnje, slika, fotografija i slično) koji mi je osobito važan i drag, a dio je baštine moje manjinske skupine. Opisati osjećaje prema predmetima i pokušati ih objasniti.

publici putem naših medija.

Radove šaljite na e-mail voditelja Odjela za hrvatske manjine Hrvatske matice iseljenika **Marina Knezovića**: marin.knezovic@matis.hr



HRVATSKI KULTURNI CENTAR
BUNJEVAČKO KOLO
Likovna sekcija



24 000 SUBOTICA, Preradovićevo 4, Tel/fax: +381 (024) 556 - 898

E-mail: hkcibunjevackokolosubotica@yahoo.com

Obavijest

NAŠA LIKOVNA SEKCIJA JE NASTAVILA S RADOM OD 29. 08. 2020. GODINE. NASTAVA SE PO PLANU ODRŽAVA SUBOTOM OD 11.00 DO 14.00 SATI U UČIONICI HKC-a BUNJEVAČKO KOLO. SVI ZAINTERESIRANI SE BEZ OBZIRA NA UZRAST MOGU JAVITI U URED NAŠOJ TAJNICI MARICI JOŽIĆ ILI VODITELJU LIKOVNE SEKCIJE NA MOBILTEL BROJ 061 545 43 46. NA OSNOVU DOBI- VENE LICENCE, NASTAVLJAMO S RADOM PO AMERIČKOM NASTAVNOM PROGRAMU.

Voditelj likovne sekcije
Kristijan Sekulić

Prva politička stranka bačkih Hrvata

Sredinom ovog mjeseca, 15. rujna, navršeno je 100 godina otkako je u Subotici osnovana Bunjevačko-šokačka stranka, ili kako su je sami bački Hrvati zvali – Vojvođanska hrvatska stranka. Bunjevačko-šokačka stranka je bila prva politička stranka bačkih Hrvata u pravom smislu riječi. Istina, Bunjevci su se politički organizirali i ranije. Tako se u literaturi spominju dvije bunjevačke stranke. Prva je osnovana 1878., a druga 1906. Međutim, to nisu bile političke stranke u pravom smislu riječi, nego privremene organizacije.

Tek poslije Prvog svjetskog rata, kada je raspadom Austro-Ugarske monarhije prestao pritisak na bačke Hrvate, stvoreni su ujedno i uvjeti za njihovo društveno i političko organiziranje. Tako je 31. kolovoza 1920. osnovano Prosvjetno društvo *Neven*, a nekoliko dana



kasnije, 15. rujna, i Bunjevačko-šokačka stranka. Kao inicijatori osnutka prve prave političke stranke u Vojvodini javljaju se narodni zastupnici Privremene narodne skupštine (1919.-1920.) kerski župnik **Blaško Rajić** i bački župnik **Ivan Evetović**. Svoju osnivačku skupštinu BŠS-a je održala 10. listopada 1920. u Gradskoj kući. Skupštinu je otvorio velebnim govorom Blaško Rajić. Poslije njega, nastupio je **Stipan Vojnić Tunić**, koji je govorio o autonomiji Vojvodine. Međutim, njegov govor su prekinuli upadicama tek pristigli studenti Pravnog fakulteta.

Interesi zajednice

BŠS je nastala protivno volji dominantnih političkih stranaka u Srbiji – Narodne radikalne stranke i Demokratske stranke, koje nisu htjele da se Bunjevci i Šokci politički organiziraju u zasebnu stranku, nego u njihove političke klubove. Usprkos teškoćama, BŠS je na izborima 1920. osvojila četiri, a 1923. tri mandata. Suprotno današnjim tumačenjima, BŠS nije bila stranka Bunjevaca-nehrvata. Naprotiv, bila je to stranka Bunjevaca koji su jasno i nedvojbeno zastupali hrvatstvo Bunjevaca. Njezin program obuhvaćao je ne samo interese bačkih Hrvata (pravo na sudjelovanje u procesu donošenja političkih odluka, pravo na zastupljenost u agrarnoj reformi, pravo na latinicu, obrazovanje u katoličkom duhu),

Blaško Rajić



nego i prava Katoličke crkve i autonomiju Vojvodine. Zbog toga je smatraju jednom od prvih autonomističkih stranaka u Vojvodini. Kao izrazito oporbena stranka pripadala je zastupničkoj grupi »Jugoslavenski klub«.

Rascjep

Koncem 1924. doživjela je rascjep u svojim redovima na svjetovno i duhovno krilo. Svjetovno krilo je opstalo kao Bunjevačko-šokačka stranka pod vodstvom **Mirka Ivkovića Ivandekića**, a duhovno krilo pak je postalo Vojvođanska pučka stranka pod vodstvom Blaška Rajića. Glasilo BŠS-a je bio *Neven*, a VPS-a *Hrvatske novine*. Uslijed velikog pritiska policijskog aparata, Bunjevačko-šokačka stranka nije prošla na izborima 1925. Naime, policija je spriječila seljake da izađu na glasanje. Kao izvanparlamentarna oporba BŠS je postojala još neko vrijeme, dižući glas protiv monopolizma Narodne radikalne stranke.

Konačno, utopila se u Hrvatsku seljačku stranku koncem svibnja 1926. Ujedinjenje se provedeno na svečan način. Naime, na okružnom zboru HSS-a održanom u Somboru 24. svibnja 1926., na kom je prisustvovao i sam predsjednik HSS-a **Stjepan Radić**, pročitana je deklaracija kojom je ustvrđeno kako Bunjevačko-šokačka stranka kao takva prestaje postojati, sve njezine mjesne organizacije postaju organizacijama HSS-a, a njezino glasilo *Neven* postaje »glasilom HSS-a za Srijem i Vojvodinu«.

Vladimir Nimčević





Bez dlake na jeziku



16

Oni su »prljavi«, oni su sirovi, oni nemaju dlaku na jeziku. Oni su u rapu skoro deset godina i uvijek su bili drugačiji od drugih. Oni su Glupi. Mlada trap skupina iz Subotice je na svoj svojstveni i duhoviti način podijelila s nama svoje stavove o trapu, sceni, početcima... Na pitanja je odgovarao njihov član **Bronto**.

KUŽIŠ?! Kada si i kako počeo baviti se muzikom? Što te privuklo rapu?

Rapom sam se počeo baviti oko petnaeste godine, negdje na ulazu u srednju školu. Privukao me je cijeli šmek te potkulture – bunt, sloboda govora, sama forma te muzike – da netko baca dobre rime na beat. To je i dalje, po meni, omiljeni i najjači način izražavanja misli i osjećanja. I dalje se žešće palim na dobre linije.

KUŽIŠ?! Nisam siguran je li to bio Ice T ili netko drugi koji je rekao kako se svaki pravi raper sjeća svoje prve rime. Sjećaš li se ti svoje?

A ne baš prve, prva je bila neka iz pjesme inspirirane **Edom Maajkom**, i apsolutno se ne mogu sjetiti tog blama. Ali se sjećam one: »iz mračne pećine stiže ritmička životinja, za njim lude i bogati i sirotinja...« Facepalm.

KUŽIŠ?! Zašto ime Glupi?

Zato što jesmo... Ne znam, nisam ja davao ime, imali smo i nastavak »i Siromašni« do nedavno, ali sad svi furamo plaće pa je bilo vrijeme da se riješimo toga. Glupi je nešto što nas idealno opisuje kao ljude, državu, mentalitet pa u svrhe šireg poistovjećivanja

valjda... Ako se ikada obogatimo od rapa, možda promijenimo ime u Pametni, otkud znaš.

KUŽIŠ?! Glupi su pioniri trapa, bar što se Subotice tiče, od početka ste njegovali stvarno drugačiji zvuk od ostalih. Što vas je privuklo ovom žanru? U čemu je razlika između trapa i klasičnog hip hopa za one koji ne znaju?

Trap ima taj »tko ne riskira, ne profitira« stav koji se provlači kroz cijeli žanr. Dalje, nije bitno koliko ti pametno zboriš preko beata nego koliko upaljeno zvuči. A suštinski se ne razlikuje od klasičnog rapa, ljudi su pričali o dilanju, pucnjavi i prije 808-ica. Sada samo zvuče gluplje i zaraznije.

KUŽIŠ?! Kako vidiš domaću scenu? Trap je ušao u mainstream, čak i kod nas, a opet postoji i ta underground priča koja se razvija i dalje. Koje izvođače bi preporučio?

Ide ka boljem... Ima dosta neafirmiranih izvođača koji samo niču i od njih mnogo bude kvalitetno. Trenutno mislim da je možda po uzoru na američki copy-paste fazon, svi se nekako trude da zvuče slično i da »bajtuju« najpopularnijeg, a to se tako ne radi. Do U people, Ničke 3000, Spejs Noksi, Kanbo, Mlada Beba od preporuka. Oni mi zvone.

KUŽIŠ?! Što je potrebno za bavljenje trapom?

Spremnost da riskiraš sve i da se dobro osjećaš povodom toga i sebe. To je gas. A i da pritom dobro pišeš rime. Ne vidim dalje od toga, to su »basics«.

Ivan Benčik

Trenirke

Kao i svakog rujna prethodnih godina, tako bih i ovog započela s modom rane jeseni ili modom za novu školsku godinu. Ovoga puta će to biti malo izmijenjeno, jer se i ne zna hoće li se redovito ići u školske klupe ili će se nastava vršiti online. Ili kombinirano.

Svejedno, modni trend koji je trenutačno popularan u svijetu tinejdžera je upravo onaj koji je pogodan i za školu i za nastavu od kuće. To je komad odjeće koji je najudobniji i svi vole provoditi vrijeme u njemu; to je komad koji mnogi sada kombiniraju s top majiicama i štiklama (pa čak tako i izlaze u grad); to je komad koji je svima dobro poznat i to je trenirka!

Da, to je komad koji je sad sveprisutan u tinejdžerskoj populaciji kako kod djevojaka tako i kod momaka. Trenirka je uvijek prisutna kao odjevni predmet, ali nikada kao sada nije doživjela taj »modni« moment.

Komplet trenirka je također jako popularna, monokromatski stil i tu su uglavnom prisutne boje crna, bijela, nude. Ne sadrže aplikacije, osim možda po neki natpis. Odlične su za šetnju, veoma udobne a sada i moderne. Rijetko je nešto u modi što je i udobno i komotno. Upravo zbog toga je pogodna za ovo vrijeme kada bismo većinu vremena trebali provesti u kući, i nemamo nekih velikih izlazaka, nema mnogo »uređivanja«, nego je trenerica taman!

Mnoge djevojke vole obući donji dio trenirke, a gore top majiicu. To je veoma lijepa kombinacija, *basic* ali efektna. »Obrnuta« kombinacija je također *in* a to je gornji dio trenirke (duks) a dolje biciklističke hlače ili šorc.

Sve u svemu, može se lijepo kombinirati, i jedna trenirka se može iskoristiti na više načina. Sada su veoma popularne i trenirke iz tri dijela, gdje u paketu dobijete donji dio, majicu i ogrtač. Slatka kombinacija uz tenisice, sportski izgleda a opet ima primjesu ženstvenosti, nije klasika.

Pa izgleda da je ove godine korona izdiktirala i modu!

Što se tiče starije populacije, trenirka je uglavnom samo za kućne varijante i šetnju u prirodi. Starije generacije ne shvaćaju modu tako, ali i to je sasvim u redu.

Milijana Nimčević



Muzikom protiv bolesti

Šećući se Korzom u Subotici često možete vidjeti mlade tamburaše kako svojom glazbom unose život u grad. No, osim glazbe i uljepšavanja večeri sugrađanima, oni sviraju i u dobrotvorne svrhe. **Bojan Temunović** je jedan od njih, ujedno i organizator akcije *Muzikom protiv bolesti* čiji je cilj pomoći djeci kojoj je potreban novac za liječenje. U intervjuu za naš list, Bojan nam je pružio detalje o svojim koncertima i akcijama koje bismo skupa mogli slijediti.

KUŽIŠ?! Kako si uspio uskladiti humanitarne koncerte s pandemijom?

Na samom je početku naš plan bio da osim nastupa na ulici organiziramo nekoliko većih manifestacija tijekom godine. Uspješno smo održali tamburaški koncert u subotičkoj Gradskoj kući u prosincu 2019. i imali u planu *Gipsy jazz&blues* koncert za travanj, ali ga je trenutna situacija stavila »na čekanje«. Nastupi u centru grada su se nastavili sredinom svibnja, nakon što je prošao period karantene.

KUŽIŠ?! Kakav je osjećaj raditi nešto u humanitarne svrhe, je li ti teško okupiti ekipu?

Nije nam teško organizirati se, pretežno iz razloga što imamo dobru komunikaciju i donekle već znamo kada će se svirati. Naravno, u početku je bilo malo teže, jer se događalo da sviram sam, ali ubrzo su mi se priključili prijatelji i brzo smo se uhodali. S obzirom da je glazba nešto što nas sve ispunjava, sigurno da nam je drago da naš talent možemo iskoristiti i u humanitarne svrhe. Svakom završenom svirkom osjećamo se ispunjeno i taj osjećaj nam daje poticaj za dalje.

KUŽIŠ?! Ima li mladih glazbenika koji prate tvoj »ritam«, koji su se počeli baviti humanitarnim radom ugledavši se na tebe?

Akciju sam započeo sam, bez preciznog plana, vođen idejom da pomognem u liječenju bolesne djece. Kako su plan i ideja postajali jasniji, tako su se akciji priključivale kolege glazbenici. Vjerujem da sam dijelom utjecao na njih prepričavajući im svoje doživljaje i ostavio pozitivan dojam. Smatram da je najbolje i najljepše svojim primjerom poticati i motivirati druge. Uostalom, kada prisustvujete takvoj svirci, okruženi vedrim i nasmijanim ljudima koji zajedničkim snagama pokušavaju prikupiti što više sredstava



za liječenje bolesnog djeteta, ne možete ostati ravnodušni.

KUŽIŠ?! Kakva je reakcija publike i građana na tvoj humanitarni angažman i na tvoju glazbu? Uspijevaš li okupiti puno mladih?

Koliko sam mogao primijetiti, naša glazba podjednako privlači i stare i mlade. Naravno, reakcije su uvijek pozitivne, što potvrđuje i činjenica da smo za samo godinu dana postojanja (za sada otprilike 23 nastupa) uspjeli prikupiti više od 450 tisuća dinara. Iako se ne volimo baviti brojkama, smatramo da je u ovom slučaju to prioritet, jer ipak ta suma završi na računu djeteta kojem je to najpotrebnije. Ujedno, ovaj broj govori puno i o našim sugrađanima, koji iz tjedna u tjedan pokazuju svoju velikodušnost, a koji su i nakon karantene pokazali da se i u teškim situacijama može pomoći onima kojima je pomoć najpotrebnija. Upućujem poziv svima, a ne samo glazbenicima, da se priključe akciji. Svakog dana svatko od nas ima 24 sata na raspolaganju, te uz dobru organizaciju i malo volje, možemo svi izdvojiti barem 60 minuta i pomoći onima kojima je svaki trenutak (i dinar) bitan. Također, svirke i buduće planove akcije *Muzikom protiv bolesti*, čiji je cilj isključivo pomoć liječenju bolesne djece, možete pratiti na našoj Instagram stranici @muzikom_protiv_bolesti.

Tomislav Perušić

Košmar uvijek vodi buđenju

Michaela Coel, britanska umjetnica, glumica, producentica i kreatorica već poznatog ostvarenja *ChewingGum*, autorica je još jedne TV serije koja će svakako obilježiti kako 2020. godinu, ali i sva ostvarenja koja pričaju priču o milenijalcima. Naime, TV serija *Mogu te uništiti* (*I May Destroy You*) prati protagonisticu Arabellu (Michaela Coel) koja nakon svoje popularnosti na Twitteru dobije priliku objaviti knjigu svojih zapisa s te popularne društvene mreže, a u trenutku kada počinje radnja serije ona je već dobila porudžbinu svoje naredne knjige od jednog veoma uglednog izdavača u



Londonu. Međutim, Arabella ne piše, ona koristi sve prilike koje joj je izdavač omogućio – odlazak u Italiju kako bi tamo kreativno iskoristila vrijeme i pisala, skupe hotelske apartmane i plaćene aranžmane. U Italiji ona provodi vrijeme sa svojim momkom Biagiom (**Maruano Zotti**), a nakon što se vrati u London, te joj ostane samo nekoliko sati da preda rukopis, Arabella odlazi u provod s prijateljima iz kog se vrati razbijene glave i nikakvog sjećanja o uzroku same poderotine. U svijest joj dolazi samo jedna slika, o nekakvom muškarcu koji nekoga napada, i ništa više. Budući da nitko od njezinih prijatelja ne zna što joj se moglo dogoditi, jer su je svi u nekome trenutku napustili i otišli svojim putem u provod, ona počinje sumnjati kako joj je netko stavio u piće nešto zbog čega nema nikakvo sjećanje. Malo-po malo, Arabella počinje shvatati da je bila žrtva seksualnog nasilja, te dvanaest epizoda, koliko serija ima, prati Arabellin put sazrijevanja, osvješćivanja i borbe s onim što joj se zbilom.

Osim Arabelle, tu su i njezina najbolja prijateljica Terry (**Weruce Opia**) i Kwame (**Paapa Essiedu**) čije priče također bivaju raspisane višeslojno, koliko i Arabellina.

Odnosi poput algoritama

Mogu te uništiti koliko govori o traumi nakon seksualnog napada govori i o milenijalcima i brzom, te površnom načinu života koji je neminovna posljedica društva koje poznajemo i društva u kojemu danas odrastamo. Na jedan izuzetno uvjerljiv način ova serija govori o ljudima koji jedni druge povrjeđuju a da toga nisu ni svjesni, te isto tako daje odgovor na pitanje zbog čega se osjećamo otuđeno, usamljeno i nepovezano sa samim životom. Na neki način svaka linija priče ovog ostvarenja pokazuje nam koliko smo kao milenijalci oštećeni, jer smo nesvjesno uvjereni da svakom odnosu u životu možemo pristupiti kao algoritmu naših uređaja od kojih smo zavisni.

Govoreći o formi, a uspoređujući ovo ostvarenje sa serijom *ChewingGum* možemo slobodno kazati da je ova serija na jedan način manje radikalna, akcent je na priči, na procesu i razvoju samih likova. Dok *ChewingGum* i montažom i kamerom podcrtava vlastitu eksentričnost, *Mogu te uništiti* ima nešto klasičniju formu – upotreba flashbeckova (koji katkad traju po čitavu epizodu), manje eksentrični likovi, a više realistični u službi su ove, na kraju, izuzetno emotivne i potresne priče.

Poziv na buđenje

Važno je spomenuti da izuzetnim narativom ovo ostvarenje na veoma inteligentan način propituje i cijeli #metoo pokret koji je proteklih godina snažno potresao skoro svaki segment društva na globalnom nivou. Michaela Coel postavlja glavnu junakinju tako da kao žrtva seksualnog nasilja u jednom trenutku i sama postaje progonitelj i napasnik, a u ključu nemogućnosti procesuiranja vlastite traume i potrebe da se pravda nasilno zadovolji.

Mogu te uništiti je TV serija koju bi svaki milenijalac trebao pogledati. Iako nam je suvremeni način života nepobitno donio i mnoga dobra, također istina je i da smo negdje na putu zaboravili biti strpljivi, iskreni i istrajni. Usamljenost koju skoro svaki milenijalac živi vjerojatno je produkt nemogućnosti da se povežemo sa sobom, prije svega. Iako potresna, u isto vrijeme i nevjerovatno duhovita, smiješna i pronicljiva, ova serija na trenutke ostavlja izuzetno gorak okus u ustima koji nam je nažalost svima potreban, da bismo se baš kao i Arabella, probudili i osvijestili.

Dejan Prčić

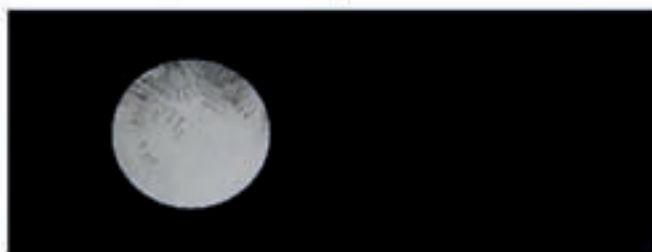


NESTALI

CRTEŽ I SCENARIO:
KRISTIJAN SEKULIĆ 2020



U BIJEГУ ISPRID POTJERE, TRI ROBUŠAŠA SU SE IZGUBILI U DUGIM PREDJELIMA SJEVEROZAPADNE MONTANE. NAKON ŠTO SU SVLAĐALI SVOJE STRAŽARE I IZAZVALI PROMETNU NESREĆU NA CESTI PREMA OXBOWU, IMALI SU SAMO JEDNU ŽELJU, UTEĆI ŠTO DALJE OD POLICIJE. BILO JE TO SREDINOM RUJNA 1984. ONO ŠTO NISU ZNALI JESTE DA JE U TOJ OBLASTI NESTALO 14 OSOBA POD ČUDNIM OKOLNOSTIMA.



????
ŠTO, KAKO SAD?
PRONAŠLI SU
NAS.



NISAM SAMI. NETKO NAS
PROMATRA. IMAM ONAJ
OSJEĆAJ KOJI ME NIKA-
DA NE VARA. POSVE SAM
SIGURAN DA SAM ČUO
POKRET ČOVJEKA.



PSSSTI...
BILLY, BUDI SE, NETKO...
NAM SE PRIKRADA. SPREMI
SVOJ PISTOLJ I BUDI PRIPRAVAN
NA BORBU. NE ZNAM KOLIKO IH
IMA, ALI IM NEĆEMO DOPUSTITI
DA NAS UHVATE NESPREMNE
HAJDE, KRENMO SKUPA.



ZVUK JE DOŠAO IZ
ONOG SMJERA. POĐI
DESNO A JA ČU LJUJE-
VO. UHVATIT ĆEMO
TOG KUČINOŠA. SINA.
NEĆE NAM UMĆI.

À GDJE JE SAMY?

SAMY JE
MRTAV, OSTALI
SMO SAMO NAS
DVOJICA.

VLADALA JE ZLOKOBNA TIŠINA PUNA NAPETOSTI.



NE SMIJEM ZA-
BRLJATI JER IMAM
SVEGA NEKOLIKO
METAKA. UFFF!



... PROKLETO
MRTAV. GADOVI SU
GA MAKNULI HLADNIM
ORUŽJEM. OSTAO SAM
POSVE SAM.

AAARGHH!

OVO
NE SLUTI NA
DOBRO. BILLY SE
NE ČUJE. BOJIM SE
DA JE ON ...



GADOVI!
HAJDE POKAŽITE
SE. IZADITE VAN IZ
ZAKLONA. BORI-
TE SE KAO
LJUDI!

PAW!

KREĆU SE
BRZO IZMEĐU DRVEĆA.
OPET SAM VIDIO NJIHO-
VE SILUETE. GADOVI SU
NAS DOBRO SREDILI.
ČINI SE DA SU NA
KONJIMA.

KPOW!
KPOW!

ŠTO
HOĆETE OD MENE?
PRESTANITE VIŠE SA
OVIM ... PROKLETI DA
STE. OVO JE ... OVO JE
SUVIŠNO ZA...



SWIISH! STUMP!
STOOOCK!

??!
GNNNNNGHHHH!

LOVAC NA NAGRADE ANGAŽIRAN OD STRANE LOKALNOG SHERIFFA PRONAŠAO JE UJUTRU, JEDNU KRVAVU ČAURIU, ROBUAŠKI KAPUT, TRAGOVE NEPOTKOVA-
NIH KONJA I JEDNU INDIJANSKU STRIELU PLEMENA CHEYENNA. U POLICIJSKOM
UREDU OXBOVA MU NISU POVJEROVALI, TE JE SLUČAJ ZATVOREN A ROBUAŠI
SE VODE U SPISIMA KAO NEŠTALI.

The End

Tatjana Čačić

VERSUSLOGIA



22



suvremena
poezija

PREPORUKA



Banana Zvuk – Banana re-Shake

Soundsystem duo Banana Zvuk čine poznati glazbenici **Ivan Jurić** (ST!llness) i **Luka Barbić** (TBF). Ovaj splitski tandem je, po njihovim riječima, stvorio »izdanje koje je apsolutno stvoreno za ljeto 2020«. Ruku na srce, ljeto 2020. nije bilo baš najidiličnije ljeto iz dobro poznatih razloga, ali da je ovo idealno ljetno izdanje, to je istina. »Banana re-Shake« je kompilacija reggae/dub/jungle remikseva poznatih (i nekih manje poznatih) domaćih pjesama. Ima tu svega od legendarnih Bad Copy i **Vojka V** do **Olivera Katarine**, od Valentina Boškovića do **Žana Jakopača**. U takvoj šarenolikoj postavci, vjerujem, svatko će uspjati pronaći nešto za sebe.

Na kompilaciji pored duba i reggaea ćete naići i na klasične zvuke Dalmacije, psihodeliju, rap i etno folk. Cilj Banana Zvuka i »Re – Shakea« je bio veoma jednostavan: stvoriti izdanje koje će širiti pozitivne vibracije i zabavu. Vjerujem da su u tome i uspjeli.

Izdvajamo: *Leteći pijati i jorcot (i Sondra), Moja lipa, Jer ljubavi to je miris belog cveća.*

I. Benčik

CLAZBA



Tajni vrt

Tajni vrt (The Secret Garden) je već stotinjak godina obvezno štivo mnogih naraštaja, a nerijetko se opisuje i kao kulturni roman o odrastanju u prirodi, koji podjednako privlači i mlade i odrasle čitatelje. Sada je pred nama njegoa nova ekranizacija, u režiji **Marca Mundena**.

Mary Lennox je devetogodišnjakinja kojoj u epidemiji kolere u Indiji umiru oba roditelja, a ona ostaje sama i zaboravljena u njihovoj kolonijalnoj vili. Kad je naposljetku pronađu britanski susjedi i vojnici, ispostavi se da se za suhonjavu, razmaženu i mrzovoljnu Mary nitko ne želi brinuti, pa je ubrzo otpreme na brod za Englesku, gdje bi je trebao udomiti najbliži rođak kojega Mary nikada nije upoznala – gospodin Craven. Budući da ga u Engleskoj sve podsjeća na smrt voljene žene, gospodin Craven najčešće nije u zemlji već putuje svijetom pa Mary tako ostaje posve sama na njegovu zabačenome imanju na sjevernu Englesku. No, jednoga dana Mary u vrtnom zidu otkriva zaključana vrata obrasla bršljanom. Događaji koji su potom uslijedili potpuno su promijenili njezin život...

Glavne uloge tumače: **Dixie Egerickx, Colin Firth, Julie Walters...**

K. U.

FILM



Besnilo

Roman *Besnilo* čuvenog srpskog pisca **Borislava Pekića**, objavljen 1983., smatra se njegovim najkomercijalnijim djelom: američki izdavači naručili su roman od autora, koji ga je ubrzo napisao u gotovo hollywoodskom duhu, a zatim su, po pravilima zapadne izdavačke industrije, zatražene promjene, koje je Pekić teško prihvatio. Priča govori o širenju bjesnoće nakon neuspjelog eksperimentiranja s genetskim inženjeringom. Pukim slučajem, virus bjesnoće širi se londonskom zračnom lukom Heathrow. Čitav kompleks, s tisućama putnika, stavljen je u karantenu. Međutim, Pekićev triler ili horor roman, kako ga najčešće klasificiraju, ne govori samo o bolesti, koju je autor zahvaljujući detaljnom istraživanju dobro opisao služeći se medicinskim terminima. Kompleksnost romana temelji se na ideji kako je nekakva bjesnoća uvijek u nama i da su dovoljne vanjske okolnosti koje će nas podsjetiti da smo slabi i spremni uraditi sve kako bismo sačuvali svoje živote. Takva apokaliptična predstava svijeta, čini se, treba ogoliti ljudski duh.

A. I. Darabašić

KNJIGA



